

EMVI-project – Biodiversiteit in het aanbestedingsproces

Eindrapportage

Wageningen, 21 januari 2021

Schuttelaar
& Partners

— —
**The
Agency
for a
Healthy
World**

Zeestraat 84
2518 AD The Hague
The Netherlands

+31 70 318 44 44
info@schuttelaar.nl
www.schuttelaar.nl

EMVI-project – Biodiversiteit in het aanbestedingsproces

Eindrapportage

Wageningen, 21 januari 2021
Léon Jansen & Judy Koppenjan
In samenwerking met Jan van Muyden (Veluwefonds)

Ontwikkeld voor stichting Veluwefonds

Geschreven en gepubliceerd door

Schuttelaar & Partners
Zeestraat 84
2518 AD Den Haag
Nederland
t +31 (0) 70 318 44 44
f +31 (0) 70 318 44 22
info@schuttelaar-partners.com
www.schuttelaar-partners.com

© 2021 Schuttelaar & Partners B.V.
Schuttelaar & Partners is part of the Healthy World Cooperation.

Inhoud

1.	Introductie	5
2.	Leeswijzer	5
3.	Bevindingen interviews	6
	3.1 Huidige opname biodiversiteit in aanbestedingen	6
	3.2 Implementatie in de uitvraag	7
	3.3 Inhoudelijke aspecten van een aanbestedingen	7
	3.4 De relatie tussen biodiversiteitswinst en de opdracht	8
	3.5 Het proportioneel inrichten van de uitvraag	8
	3.6 Belemmeringen voor opname in de aanbesteding	9
	3.7 Kansen om opname in een aanbesteding te verhogen	9
	3.8 Workshops Biodiversiteit in aanbestedingen	10
	3.9 Conclusies	10
4.	Workshops biodiversiteit in aanbestedingen: opzet en resultaten	12
	4.1 Workshop voor aanbestedende partijen	12
	4.2 Workshop voor inschrijvende partijen	15
5.	Conclusies en vervolgstappen	18
Bijlage 1	Respondenten interviews	19
Bijlage 2	Vragen interview biodiversiteits-ontwikkeling in gunningscriteria	20
Bijlage 3	Deelnemers workshops	23

1. Introductie

Stichting Veluwefonds ondersteunt initiatieven en economische bedrijvigheid die de Veluwe een impuls geven en zet zich in voor een duurzame ontwikkeling van dit gebied. De stichting is bezig met het realiseren van een systeem waarbinnen het mogelijk wordt om gebieds-specifieke biodiversiteitscertificaten te verkopen aan bedrijven die zich verbonden voelen met de natuur op de Veluwe.

In 2018 heeft het Veluwefonds financiering gevraagd en gekregen van de VeluweBoard om een serie interviews te houden met als doel inzicht te krijgen hoe in aanbestedingen het onderwerp biodiversiteit in het pakket van eisen kan worden opgenomen. Aanvullend zou met de zo opgedane kennis een tweetal pilots worden uitgevoerd om te toetsen hoe makkelijk het opnemen van biodiversiteit in aanbestedingen uitvoerbaar is voor zowel de uitschrijvende partij als de inschrijvende partij. Afgelopen twee jaar heeft het Veluwefonds, samen met Schuttelaar & Partners, aan dit project gewerkt. Gedurende de looptijd van het project werd geconcludeerd dat voor een betere voorbereiding voor eventuele pilots er eerst workshops met uit- en inschrijvende partijen nodig waren om mogelijkheden en aandachtspunten over biodiversiteit in aanbestedingen op te halen. Dit verslag is een weergave van de gedane activiteiten en de bevindingen daarvan.

Aanvullend worden aanbevelingen gegeven hoe verder biodiversiteit in aanbestedingsprocedures kan worden meegenomen.

2. Leeswijzer

De voorgenomen aanpak in het begin van het project bestond grofweg uit twee stappen:

1. Met ongeveer 20 interviews wordt kennis verzameld over de mogelijkheid en aandachtspunten om biodiversiteit op te nemen in het pakket van eisen bij een aanbesteding, en
2. Middels een tweetal pilots wordt de opname van biodiversiteit in aanbestedingen in de praktijk getoetst.

In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste bevindingen uit de interviews beschreven. Dit leidde tot een ander vervolg dan voorzien. In hoofdstuk 4 worden de opzet en de resultaten van workshops, evenals een interview met PIANOo besproken. Hoofdstuk 5 bevat de conclusies en het advies omtrent het vervolgtraject.

3. Bevindingen interviews

Bij aanbestedingen hebben in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen de gunningscriteria een doorslaggevende rol. Aanbesteding gebeurt meestal op basis van de beste prijs-kwaliteitverhouding. Biodiversiteit is nog geen thema in duurzaam aanbesteden. Om de kansen en belemmeringen van opname van biodiversiteitseisen in een aanbesteding in kaart te brengen, hield het Veluwefonds samen met Schuttelaar & Partners in 2018 en 2019 een serie gesprekken met inkoopexperts, publieke organen en private partijen. Gesprekken zijn gehouden met diverse mensen van verschillende organisaties, waaronder CROW, Rijkswaterstaat, PIANOo, VNG, Witteveen & Bos, gemeentes, provincie Gelderland, Waterschap Vallei en Veluwe en enkele specialisten op het gebied van aanbestedingen. In totaal is gesproken met 19 personen. Respondentenlijst en de vragen voor de interviews zijn bijgevoegd in Bijlage 1 en Bijlage 2.

Hier volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit de interviews.

3.1 Huidige opname biodiversiteit in aanbestedingen

Alleen bij natuurherstelwerkzaamheden wordt biodiversiteit meegenomen in uitraag. Er zijn weinig aanwijzingen dat biodiversiteitsherstel in andere aanbestedingen momenteel al wordt meegenomen. In ruimtelijke ontwikkelingsprojecten wordt wel aandacht besteed aan de natuur (vluchtroutes, overnachting vleermuizen etc.). Dit zijn veelal verplichte aspecten waarnaar gekeken moet worden. Het gaat dan over wettelijke minimumeisen waaraan voldaan moet worden. Extra inzet vragen boven de minimumeisen komt amper voor. Een enkele gemeente neemt specifiek biodiversiteitsaspecten mee als toelatingscriterium bij de selectie van uitvoerende bedrijven. Soms zijn er ook nevendoelen van een project. Deze liggen bij een andere portefeuillehouder en daar zijn ook weer andere financiën aan gealloceerd. De truc is om deze te koppelen tot een project met meerwaarde op meerdere thema's, waaronder biodiversiteit. In de offertes komen onderwerpen als klimaat of biodiversiteit wel meer voor.

In huidige aanbestedingen valt biodiversiteit soms onder ecologie, habitat of ecologische verbindingen. Er is opschaling en hardere criteria-eisen nodig om expliciet biodiversiteit (bovenwettelijk) te compenseren.

3.2 Implementatie in de uitvraag

Drie EMVI-criteria worden regelmatig meegenomen in de uitvraag: hinderbeperking, risicomanagement en verplichte duurzaamheid (de CO₂ prestatieladder is vaak invulling hiervan). Het hangt vaak van de regio en het project(team) af of er meer specificaties worden meegenomen. In EMVI-criteria kan ook natuurwaarde opgenomen worden. De projectorganisatie mag deze zelf definiëren en waarderen. Hiervoor moet worden aangegeven hoe natuurwaarde gemeten en beoordeeld moet worden. Ook moeten de onderliggende criteria worden uitgeschreven. Hierbij geldt: hoe concreter, hoe beter en hoe meer uitnodigend, hoe effectiever.

Beheerprijzen, landgebruik en biodiversiteit moeten worden meegenomen bij Life cycle analyse (LCA) / milieu kosten indicator (MKI) scores. De MKI-score wordt afgetrokken van de inkoopprijs bij de beoordeling van een offerte. De inkoopprijs en de prijs/kwaliteitverhouding dalen zo. Het is aan het projectteam om de weging vast te stellen en inzet op biodiversiteit belangrijk te maken in de aanbesteding. Misschien is het mogelijk om een koppeling te maken tussen het effect op biodiversiteit en CO₂ productie. Hiermee kan je een vertaling maken naar het effect op biodiversiteit en mogelijke compensatie. Bij Rijkswaterstaat hebben ze ervaring met leerruimte gunnen in het bestek. Dat betekent niet alles vastleggen, maar creativiteit toelaten aan de inschrijver.

Daarnaast is systeemanalyse is nodig: 'hoe functioneert een gebied/systeem (sociaal, natuur, wegen)?' Dit inzicht is nodig voor een goed ontwerp. Met zo een inzicht kan ook biodiversiteit (bijvoorbeeld natuurstromen (water, vliegroutes, looproutes)) worden meegenomen.

3.3 Formele en inhoudelijke aspecten van een aanbestedingen

Biodiversiteit(herstel) moet worden meegenomen in de opdrachtbeschrijving, anders kan er niet op worden beoordeeld. Als het in de uitvraag opgenomen is, dan moet je de wens met bepaalde criteria formuleren in de compensatiebeschrijving. Ook moet je goed beschrijven hoe je een en ander gaat meten en beoordelen. De inschrijvende partijen

moeten begrijpen hoe hij/zij beoordeeld gaan worden. Aanbesteders geven aan behoefte te hebben aan generieke criteria. Zo kunnen ze biodiversiteit als onderwerp bij een project beter aanbesteden. Ook hebben ze expertise nodig om goed biodiversiteitsontwikkeling te kunnen beoordelen.

Inhoudelijk is het belangrijk dat de uitschrijvende partij zo uitnodigend mogelijk motiveert waarom zij biodiversiteitsversterking in de uitvraag meeneemt en aan wat voor een type bijdrage zij denkt. Het gaat er om de inschrijvende partijen te inspireren en te motiveren om op het thema biodiversiteit te acteren.

3.4 De relatie tussen biodiversiteitswinst en de opdracht

Hier zijn twee mogelijkheden: de biodiversiteitswinst is direct gelinkt aan de uitvoering van het project (zoals de aanleg van een weg) of dit is niet het geval (bijvoorbeeld de vraag naar inzet voor biodiversiteit van inschrijvende partij voor de catering).

1. de biodiversiteitswinst is direct gelinkt aan de uitvoering van het project

Het is verstandig lokale schade te koppelen aan lokale versterking. Dit kan je expliciet in de opdracht meenemen, o.a. door het benoemen van voorbeelden. Je kan duidelijke kaders scheppen in de uitvraag, door bijvoorbeeld de grens te benoemen (herstel binnen de gemeente). Dit kan voor de gemeente/provincie ook van belang zijn in verband met draagvlak en zichtbaarheid.

2. biodiversiteitswinst is niet gelinkt aan het product van het project

In dit geval moet de inzet voor biodiversiteit duidelijk naar voren komen in het beleid van de organisatie. Dit moet worden uitgedragen en uitgelegd in de uitvraag.

3.5 Het proportioneel inrichten van de uitvraag

Proportionaliteit is een van de beginselen van het aanbestedingsrecht. Vanuit dat beginsel zijn er diverse voorschriften (vastgelegd met name in de Gids Proportionaliteit) die toezien op een inrichting van het aanbestedingsproces. Hiermee wordt geregeld dat eisen en voorwaarden worden gesteld die in redelijke verhouding zijn tot de aard en omvang van de aan te besteden opdracht. Proportionaliteit is van belang om te bepalen wat er gevraagd kan worden met betrekking tot biodiversiteitseisen. Investeren in natuur wordt belangrijker als het project

daadwerkelijk natuur aantast, dan bevat het als aanvulling op de verplichte compensatie een extra boost voor de natuur.

De gunningscriteria moeten betrekking hebben op de opdracht en dienen daarop te worden afgestemd. Of het moet specifiek in doelstellingen van bestuur verankerd zijn. Ook dient er een redelijke verhouding te zijn tussen prijs en kwaliteit zodat de prijs niet alleen bepalend is.

De vraag is waar de grootste impact zit (energie of CO₂ effect is makkelijker aantoonbaar). Dit is van belang om te kunnen bepalen wat de biodiversiteitsimpact is.

3.6 Belemmeringen voor opname in de aanbesteding

Er zijn een aantal (beleidsmatige) belemmeringen:

- Gebrek aan de wil om er iets mee te doen, het heeft geen meerwaarde voor gemeente.
- Complexiteit: verschillende afdelingen hebben er mee te maken.
- Biodiversiteit wordt regelmatig pas aan eind van aanbestedingstraject genoemd. Om resultaat te boeken, moet dat aan het begin van het proces.

Ook zijn er een aantal praktische belemmeringen:

- Praktische toepassing in uitvraag, aanbestedingsleidraad, meetbaarheid. Meetlat voor beoordeling moet eerlijk en transparent zijn.
- Tijdens de opdracht moet gecontroleerd kunnen worden dat het waar wordt gemaakt.
- Hoe zwaar mee laten rekenen, significante sturing in opdracht.
- Makkelijke invulling voor inschrijvers (het moet redelijk makkelijk zijn om hier wat mee te doen, maar of het je onderscheidend maakt is niet duidelijk).
- Bij CROW zijn er mensen nodig die snappen hoe je tender schrijft. Geen technuten. Er is een calculator nodig hoe je aan de eisen voldoet.

3.7 Kansen om opname in een aanbesteding te verhogen

- Belemmeringen voor de aanbesteder wegnemen te faciliteren met de uitvraag en beoordelingen.
- Biodiversiteit op de agenda in de gemeente/provincie zetten, het uitdragen. Bestuurlijke intentie vergroten door opname in het formele beleid.

- Praktisch regelen door bijvoorbeeld de juiste afdeling en inkoper te koppelen. Voor succesvol oppakken biodiversiteit is er vooral draagvlak nodig bij hele gemeente: projectleider, wethouder, inkoper etc. Alle mensen die er iets mee te maken hebben moeten erbij gehaald worden.
- Uitwerken concrete en praktische benadering. Het meten van hetgeen in de inschrijving beloofd wordt, uitwerken. Hoe scoren in relatie tot andere aspecten van de offerte? Inschrijver wil weten hoe je je onderscheidt. Hoe wordt inzet beoordeeld? Wat is biodiversiteit waarom is het belangrijk, hoe kan je het bevorderen? Ook aangeven wat je ermee wilt bereiken.
- Beleggingsinstanties en overheden hebben gronden die ze steeds kortere tijd verpachten. In deze overeenkomsten kan ook iets over biodiversiteit worden opgenomen.
- Bij klimaatvelop LNV kijken of je in 2022 kan inzetten op biodiversiteit.
- Aansprekende pilot nodig die laat zien dat er meer is dan CO₂.
- Het is nog onduidelijk in welke mate het opnemen van biodiversiteitseisen een effect heeft op politiek bestuurlijk niveau, op de eindprijs van een project en op de biodiversiteit. Hiervoor is wellicht een pilot nodig.
- Leidraad biodiversiteit in aanbestedingen schrijven voor zowel aanbesteder als inschrijver.
- Bij RWS is er ervaring hoe je met MKI-waardes kan gaan spelen. Kortingen steeds verder opvoeren om selectiviteit te creëren. Er is een realistisch doel nodig om naar te gaan werken.
- Provincie Gelderland heeft met BPKV-werkgroep iets vergelijkbaars gedaan op gebied van duurzaamheid.

3.8 Workshops Biodiversiteit in aanbestedingen

Tijdens de gesprekken is het idee geopperd om een workshop te organiseren om de opzet van de pilots uit te werken. Het beeld kwam op om dit in twee stappen te doen: eerst een workshop voor de uitschrijvende partijen, daarna één voor de inschrijvende partijen.

3.9 Conclusies

De belangrijkste conclusies van de gesprekken zijn de volgende:

- Criteria met betrekking tot inzet voor biodiversiteitsherstel kunnen worden opgenomen in de uitvraag van een aanbesteding.

- Er moeten concrete criteria en beoordelingscriteria worden uitgewerkt voor de uitvraag, de aanbesteding en de beoordeling van de inschrijvingen
- De aanbesteder dient duidelijk gemotiveerd te zijn om aan biodiversiteit te werken en moet dit ook uitdragen in de uitvraag
- Workshops met aanbesteders en met inschrijvende partijen kunnen nuttige inzichten opleveren voor de pilots.

4. Workshops biodiversiteit in aanbestedingen: opzet en resultaten

Op basis van de bevindingen uit de interviews, is besloten twee workshops te organiseren. Eén workshop met aanbestedende partijen en adviseurs om voorbeelden en inzichten te krijgen voor het implementeren van eisen met betrekking tot Biodiversiteitsherstel bij publieke aanbestedingen. En daarnaast één workshop met inschrijvende partijen om biodiversiteit in de aanbestedingsrichtlijnen te evalueren.

4.1 Workshop voor aanbestedende partijen

Op 18 september 2019 is, in samenwerking met Reinier Reijnhoudt (Avivas adviseurs) en Rob Luiten (CROW) een workshop over Biodiversiteit in aanbestedingsprocessen voor uitschrijvende partijen gehouden. Aan de workshops namen 9 deelnemers namens de volgende partijen deel: gemeente Apeldoorn, gemeentes Ede/Barneveld, provincie Gelderland, Waterschap Vallei en Veluwe. Volledige deelnemerslijst is bijgevoegd in Bijlage 3. De workshop leidde tot de volgende inzichten.

De vraag van aannemers/ bedrijven naar mogelijkheden om iets te doen aan biodiversiteit stijgt, maar kan verder vergroot worden wanneer overheden criteria in aanbestedingen opnemen die het werken aan biodiversiteitsherstel belonen. Er wordt stilgestaan bij het proces van aanbestedingen. Er zijn drie belangrijke stappen te formuleren in dit proces die betrekking hebben op de implementatie van biodiversiteitscriteria in de aanbesteding:

1. Waarom-vraag: formulering van de aanleiding waarom er aandacht aan biodiversiteit wordt besteed (formulering aanleiding en doel wat de organisatie hiermee wil bereiken);
2. Hoe-vraag: waar wil je inschrijvende partijen op beoordelen? Je wilt dat aannemers de biodiversiteit verhogen, of het aantal bomen in de gemeente verhogen.
3. Wat-vraag: welke info moeten de aannemers aanleveren zodat je kunt beoordelen wat je onder 2. gevraagd hebt?

1. Aanleiding en doel

De aanleiding en het doel kunnen nogal een holistische beschrijving zijn. Hiermee kan je aangeven waarom het voor je organisatie belangrijk is dat inschrijvende partijen hier aandacht aan besteden. Het verschaft je

ook de mogelijkheid om juist hierop de inschrijvingen te beoordelen. Het biedt je een kader om waaraan je de beoordeling op kunt hangen, ook als er iets terugkomt wat je zelf niet had verwacht.

Vaak zijn er al beleidsnota's die een prima kapstok kunnen zijn om in aanbestedingen op terug te vallen. "Deze gemeente neemt herstel van biodiversiteit serieus en wel hierom....". Het doel kan ook specifieker worden beschreven, maar dan moet je voor iedere aanbesteding mogelijk de tekst herzien. Vraag niet kaal om versterking biodiversiteit, maar laat zien wat je in dit verband van belang vindt. Geef de inschrijver de uitnodiging te reflecteren met een plan waar je als opdrachtgever warm voor loopt.

Aanbestedingsregels werken soms beperkend als je specifieke eisen lokaal ingevuld wil zien. Daarmee sluit je bv mogelijke Europese aanbesteding uit. Opname van CO₂-hoeveelheden kunnen een oplossing zijn. Hierop gaan bedrijven die van ver komen slecht scoren. Je sluit ze dan niet uit, maar je kan dit als eis voor werken aan biodiversiteit meenemen. Daarom is de formulering van de aanleiding en het doel (negatief effect op biodiversiteit zo laag mogelijk en bij voorkeur bijdragen aan versterking van biodiversiteit) ook belangrijk.

2. Waar bedrijven op te beoordelen?

Deelnemers vinden het lastig om eisen te stellen aan biodiversiteit als het product niet direct iets te maken heeft met de buitenruimte. Criteria moeten namelijk direct op het gevraagde product betrekking hebben. Echter, ieder product of dienst produceert CO₂ en/of maakt gebruik van grondstoffen. Daarmee schaadt een product of dienst altijd de biodiversiteit. Daarom kan je altijd eisen opnemen om biodiversiteitsversterking te vragen.

Abstractie blijkt moeilijk. Bijv.: een bepaalde oppervlakte wegberm met verhoging soortenrijkdom. Wegberm is hier een beperkende factor. Door deze weg te laten geef je de inschrijver ook de ruimte om buiten de wegberm vooruitgang te realiseren (die mogelijk veel kansrijker is). De crux zit hem erin dat de aanbesteder zich in zijn denken niet laat beperken door de scope van de eigendomsrelaties van de wegbeheerder. Interessante gedachte hierbij: betrek de mogelijke inschrijvers bij het ontwerpen van de oplossing (marktconsultatie, design en construct).

3. Welke info heb je nodig om de inschrijving te beoordelen?

Er zijn gestandaardiseerde eenheden waarmee te rekenen valt en die je aan bedrijven kan vragen, bv.

- CO2 prestatie-ladder (bv. met accountantsverklaring).
- Water footprint (bv. met accountantsverklaring).
- CO2/water gebruik per producteenheid (bv. met accountantsverklaring).
- LCA (bv. met accountantsverklaring).
- Certificering biodiversiteitsontwikkeling van het Veluwefonds (in ontwikkeling).
- Een (Europees) erkend keurmerk voor bepaalde levering vragen (bv FSC hout).
- Je kan het bouwblokkenmodel gebruiken waarin je per blok bepaalde waardes benoemt in de uitvraag waaruit de aannemer kan kiezen om die op te nemen, zoals gebruikelijk bij bepaling SROI.
- Je kan experts de biodiversiteitsparagraaf laten beoordelen en ranken.
- Je kan een prijsvraag uitschrijven en deze door experts laten beoordelen.

Van belang is dat je ook meeneemt hoe het onderhoud van biodiversiteitaanleg wordt geborgd voor bv 10 jaar. (Veluwecertificaten borgen voor 30 jaar). De wegingsfactor die je aan dit punt hangt is erg van belang en bepaalt hoe belangrijk inschrijvende partijen dit onderwerp vinden. Een borgingssysteem om de inspanning op biodiversiteit te controleren is interessant om mee te vragen. Een boetesysteem is veelal niet wenselijk als partijen blijken niet de beloftes waar te maken. Andere maatregelen werken wellicht beter (uitsluiting bij volgende offertes).

Aanvullende opmerkingen

- Een motiverende, stimulerende inschrijving is belangrijker dan een die strak geschreven is op voldoen aan de criteria.
- We moeten meer omdenken van probleem/crisis (= aanleiding voor beleid) naar kans en handelingsperspectief dat EMVI aanbesteden biedt.
- Er liggen over het algemeen meer kansen voor biodiversiteit aan de voorkant van een project. Vaak is een project bij een aanbesteding al zover ingekaderd, dat dit het moeilijker maakt om iets substantieels met biodiversiteit te doen.
- Het is interessant uit te zoeken of/hoe habitatbanking een rol kan spelen bij het voortraject bij aanbesteding. Met habitatbanking

(natuurwaardes van een perceel vergelijken met die van een mogelijke eindsituatie) kan je bepalen welke invulling van de ruimte de meeste mogelijkheden biedt voor biodiversiteitsontwikkeling

Conclusie

Aanbestedende partijen zien mogelijkheden voor het opnemen van biodiversiteit in aanbestedingen. Wel willen zij creativiteit aan de inschrijver laten. Daarbij geeft men aan dat er behoefte is aan concrete voorbeelden, bijv. In een handleiding met daarin beoordelingscriteria en manieren van uitschrijven.

4.2 Workshop voor inschrijvende partijen

Op 19 mei 2020 is, in samenwerking met Rob Luiten (CROW) een workshop over Biodiversiteit in aanbestedingsprocessen voor inschrijvende partijen gehouden. Aan de workshops namen de volgende partijen deel: Albron, ReintenInfra B.V., K3Delta. Volledige deelnemerslijst is bijgevoegd in Bijlage 3. De workshop leidde tot de volgende inzichten.

De vraag van aannemers / bedrijven naar mogelijkheden om iets te doen aan biodiversiteit stijgt, maar kan verder vergroot worden wanneer overheden criteria in aanbestedingen opnemen die het werken aan biodiversiteitsontwikkeling belonen. Uitdaging is om biodiversiteit in aanbestedingen niet te beperken tot projecten in de openbare ruimte. Hoe kunnen nou ook juist projecten los van deze fysieke dimensie een positief effect op biodiversiteit hebben?

Biodiversiteit in aanbestedingen

Rob Luiten (CROW) bespreekt hoe biodiversiteit in aanbestedingseisen opgenomen zou kunnen worden. Dit kan zowel in de selectiecriteria en de geschiktheidseisen (aan minimale eisen moet een inschrijver voldoen) voor inschrijvende partijen, als in de gunningscriteria (om betere offerte te krijgen voor wat je nodig hebt) in de aanbesteding. In de EMVI gunningscriteria geeft de wet de voorkeur aan beste prijs-kwaliteit verhouding (BPKV), om zo de markt de ruimte te geven voor innovatie.

Discussie over ruimte in EMVI regels en wet- en regelgeving:

Op dit moment is er geen ruimte om te concurreren op creativiteit én kwaliteit, omdat er geen vrije invulling voor biodiversiteitsontwikkeling in de aanbestedingsregels is. Idealiter kan je als bedrijf een extra paragraaf inbrengen wat je onderscheid geeft. Hier is heden echter geen beloning

voor. Daarnaast zien wij vaak meekoppelkansen voor biodiversiteitsherstel, maar door strenge regelgeving wordt ook dit niet gewaardeerd. Geef bedrijven de ruimte om extra kansen te pakken, ook als de opdrachtgever dit niet ziet.

Kwaliteitsaspecten moeten daar ook in opgenomen worden. Op het moment is er in de catering niet zoveel ruimte voor innovatieve ideeën. Daarbij willen overheden een gelijk speelveld houden en bedrijven de kans geven, ook als ze hun biodiversiteitsprestaties niet meten. Overheid vraagt uit wat ze willen, cateraar levert dit. Daarom zal een overheid specifiek moeten sturen op dit thema. Nu zijn er nog te zwakke criteria.

Uitwerking concept uitvraag

Er wordt een concept uitvraag behandeld: aanbesteding gunnen op waarden, waarbij de gemeente de beste kwaliteit-prijs verhouding (BPKV) zoekt. Dit project moet bijdragen aan biodiversiteitsontwikkeling: een plan met kwaliteit, omvang en boring langjarig instandhouding. De reacties op hoe daaraan invulling zou worden gegeven:

- Invulling op basis van mens, dier, natuur, inclusiviteit. Integrale aanpak die toetsbaar is. Kleine kringlopen, 'buurmanschap'.
- Meervoudige waardencreatie.
- In kaart brengen wat we zelf al doen, waar we koppelingen kunnen maken. Voornamelijk op inkoop van voedsel en dranken (duurzame marktproducten). Lokaal is een uitdaging. Het gebeurt nu voornamelijk in contracten en meetwaarden. Een koppeling met biodiversiteitscredits zou kunnen: wel rijst de vraag waarom een gemeente de credits niet zelf zou kopen?

Specifiek voorbeeld de aanleg van overnachtingshaven Rijschepen. Dit project moet bijdragen aan EXTRA biodiversiteit. I.p.v. hoekje 0,5 bloemrijke oever inrichten, 10 ha aansluitend KRW-proof inrichten. Dit zou natuurlijk ook namens een ander bedrijf gedaan kunnen worden.

Andere mogelijkheden voor biodiversiteit compensatie:

- Compensatie door aankoop tropisch bos (bijv. Stichting Oasebos, stichting Trésor).
- Lokale projecten die bermen in te zaaien met bloemen, vennetjes aanleggen, houtwal/struweel ondersteunen.
- Groene energieprojecten ondersteunen.
- Donaties aan NGO's.

Reactie deelnemers op mogelijkheden en workshop:

- Positief over habitatbank en over BiodiversiteitsPrestatieLadder, mits borging in het systeem.
- Boeiende verzameling mogelijkheden, maar met huidige aanbestedingsregels niet veel mogelijk voor inschrijvende partij.
- Enthousiast, ziet wel grote uitdaging om dit te verwerken in de catering-sector. Wil daarnaast ook graag lange termijn effect borgen.

5. Conclusies en vervolgstappen

Uit de workshops en interviews kwamen de een aantal belangrijke bevindingen. Hier zijn deze weergegeven en wordt beschreven wat hier verder mee wordt gedaan.

1. Zowel uitschrijvende en inschrijvende partijen hebben behoefte aan een handleiding waarin tips zijn opgenomen hoe e.e.a. kan worden geformuleerd, ingevuld en beoordeeld. Veluwefonds is bezig om vervolffinanciering te vinden voor het schrijven van een dergelijke handleiding. Een combinatie van partijen als CROW, PIANOo, Avivas en Schuttelaar & Partners zou dit kunnen uitvoeren.
2. De beoordeling van de inzet van partijen moet makkelijk meetbaar kunnen zijn en het moet voldoende onderscheidend zijn voor de selectie van goede kandidaten. We hebben het idee opgevat om een biodiversiteitsprestatieladder (analoog aan CO2-prestatieladder) te ontwikkelen met een voldoende onderscheidend vermogen. Dit is bij de CO2-ladder een probleem. We zoeken financiën om deze biodiversiteitsladder verder te ontwikkelen. Dit zou een nationale toepassing kunnen hebben.
3. Probeer de opname van biodiversiteitseisen in aanbestedingen uit in de praktijk. Dit kan pas plaatsvinden na bovengenoemde punten. Er zijn wel enkele gemeenten die hieraan mogelijk hun medewerking willen geven.
4. Ga verder met de ontwikkeling van de Habitatbank. De uitgifte van certificaten aan grondeigenaren die hun terrein verbeteren voor de biodiversiteit, en de verkoop van deze certificaten aan bedrijven die in biodiversiteit willen investeren blijft een interessant financieringsmodel voor biodiversiteitsontwikkeling. Schuttelaar & Partners zijn gestart met het maken van een businesscase en de inventarisatie wat er precies nog moet worden ontwikkeld voor het operationeel maken van de habitatbank. Na deze inventarisatie kan financiering worden gezocht voor deze laatste ontwikkelingen en de opzet van de habitatbank.

Bijlage 1 Respondenten interviews

De volgende personen zijn geïnterviewd om een eerste idee te krijgen van hun visie op de mogelijkheden en aandachtspunten bij het opnemen van eisen met betrekking tot biodiversiteit in aanbestedingen:

- Avivas Adviseurs: Reinier Reinhoudt.
- CROW: Rob Luiten.
- Gemeente Apeldoorn: Wim Willems, John de Meij, Jan Hartgers.
- Gemeente Barneveld: Kees Schipstra, André van de Burgwal, Dick Bolt, Johan Ossendrijver.
- VNG, Gemeente Weert/Nederweert: Hans Corsten.
- Landal: Tanja Roeleveld.
- Provincie Gelderland: Jan Markink, Erna Franck.
- Spin Consult: Hans Warmenhoven.
- Waterschap Vallei en Veluwe: Marja Rijnders, Adriaan Smeenk, Harm Beekhuis.
- Witteveen & Bos: Rob Nieuwkamer.

Bijlage 2 Vragen interview biodiversiteits-ontwikkeling in gunningscriteria

Introductie

Stichting Veluwefonds ondersteunt initiatieven en economische bedrijvigheid die de Veluwe een impuls geven en zet zich in voor een duurzame ontwikkeling van dit gebied. De stichting is bezig met het realiseren van een systeem waarbinnen het mogelijk wordt om gebieds-specifieke biodiversiteitscertificaten te verkopen aan bedrijven die zich verbonden voelen met de natuur op de Veluwe.

Onder biodiversiteit verstaan wij *de mate van soortenrijkdom aan planten en dieren op een bepaalde plaats*. Biodiversiteit is de basis voor een goed natuurlijk evenwicht in het totale ecosysteem. Het is ook voor de mens van groot belang: hoe lager de biodiversiteit, hoe kwetsbaarder landbouwsystemen en ook onze menselijke leefomgeving.

De biodiversiteit staat ernstig onder druk. Van de oorspronkelijke in Nederland aanwezige soortenrijkdom (stand 1700) was in 1900 nog maar 40% aanwezig en op dit moment is dat nog maar 15%. Volgens het Compendium voor de Leefomgeving is dit relatief lage percentage het gecombineerde resultaat van een historisch verlies aan natuurareaal en de kwaliteit van de resterende natuurgebieden. Daarnaast is de natuurkwaliteit van het landelijk gebied afgenomen door landbouwintensivering en verstedelijking.

Bij aanbestedingen spelen in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen de gunningscriteria een doorslaggevende rol. Aanbesteding gebeurt niet alleen op basis van de laagste prijs, maar op basis van de beste prijs- kwaliteitverhouding. Biodiversiteit is nog geen thema in duurzaam aanbesteden. Om de kansen en belemmeringen van een opname van biodiversiteitseisen in een aanbesteding in kaart te brengen, wil het Veluwefonds een serie gesprekken houden met inkoopexperts, publieke organen en private partijen. Het Veluwefonds werkt hierin samen met adviesbureau Schuttelaar & Partners

In onderstaande overzicht vindt u de rode draad van hetgeen we met u willen bespreken. Uiteraard zal er voldoende ruimte zijn voor uw eigen inbreng.

Praktische informatie:

1. Ter verificatie ontvangt u na afloop van het interview een verslag met de bevindingen uit het interview.
2. Alle verslagen worden samengevat en gerapporteerd aan het bestuur van het Veluwefonds. Indien u dat wenst kan uw interview geanonimiseerd worden.
3. U kunt op ieder moment stoppen met het interview wanneer u dat wilt.

Openingsvragen generiek

1. Wat heeft uw organisatie met biodiversiteit?
2. Wordt er aandacht aan biodiversiteit besteed bij ruimtelijke ordening vraagstukken/opdrachten of bij de uitoefening of uitbreiding van bedrijfsactiviteiten?
Zo ja, hoe wordt hier invulling aan gegeven?
Zo nee, waarom niet?

Vragen aan inkoopexperts/VNG/RVO

- Welke mogelijkheden ziet u voor het opnemen van biodiversiteitsontwikkeling in gunningscriteria?
- Welke belemmeringen ziet u?
- Hoe past dit binnen de Aanbestedingswet?
- Wat is er nodig om biodiversiteit op te nemen in de lijst van omgevingscriteria?
- Hoe groot schat u de kans dat biodiversiteit een plek gaat krijgen in aanbestedingen? En in welk tijdsbestek?
- Wat is het belangrijkste wat wij moeten doen om dit voor elkaar te krijgen?
- Welke partijen zijn hiervoor het relevantst?

Vragen aan aanbestedende dienst

- Welke mogelijkheden ziet u voor het opnemen van biodiversiteitsontwikkeling in gunningscriteria?
- Welke belemmeringen ziet u?
- Heeft biodiversiteit eerder al een plek gehad in een aanbesteding?
- Kunt u een voorbeeld noemen van een recente aanbesteding waar dit goed in had gepast?
- Staat er een aanbesteding in de planning waar dit goed bij zou passen?
- Ziet u mogelijkheden tot het doen van een pilot?
- Hoe groot schat u de kans dat biodiversiteit een plek gaat krijgen in aanbestedingen? En in welk tijdsbestek?

- Wat is het belangrijkste wat wij moeten doen om dit voor elkaar te krijgen?
- Welke partijen zijn hiervoor het relevantst?
- Hoe kunnen we u helpen?

Vragen aan inschrijvende partij

- Is het bijdragen aan biodiversiteit op dit moment voor u een onderwerp? Waarom wel/niet?
- Welke mogelijkheden ziet u voor het opnemen van biodiversiteitsontwikkeling in gunningscriteria?
- Welke belemmeringen ziet u?
- Heeft u eerder dit onderwerp genoemd in een inschrijving of kwam u deze tegen in een aanbesteding?
- Is er een actuele aanbesteding lopend waar dit een mogelijk onderwerp zou kunnen zijn?
- Hoe groot schat u de kans dat biodiversiteit een plek gaat krijgen in aanbestedingen? En in welk tijdsbestek?
- Wat is het belangrijkste wat wij moeten doen om dit voor elkaar te krijgen?
- Welke partijen zijn hiervoor het relevantst?
- Hoe kunnen we u helpen?

Tot slot

Heeft u nog vragen of opmerkingen voor ons?

Bijlage 3 Deelnemers workshops

Uitschrijvende partijen

- Gemeente Apeldoorn: Paul Ganzevles, Marcel Tulk, Ernst Jan Mulderij, Jan T. Hartgers.
- Gemeentes Ede/Barneveld: Kees Schipstra.
- Provincie Gelderland: Wilma Groothedde, Ton Jorna, Wim Schans.
- Waterschap Vallei en Veluwe: Adriaan Smeenk
- Avivas: Reinier Reinhoudt.
- CROW: Rob Luiten.

Inschrijvende partijen

- k3delta.nl: Iwan Reerink.
- Albron: Kwafo Acquaah Arhin.
- CROW: Rob Luiten.
- ReintenInfra BV; Maurice Beijik.
- ReintenInfra BV; Herman Reinten (*schriftelijk contact*).

Schuttelaar
& Partners